

Fårell och dess beredning i hemmen.
Får var det vanligt att man höll får i
varje bondgård. Fru Charlotte Johansson
född 1868 i Flakelarna Odeljung socken,
gift och bosatt i Perstors socken sedan 1895,
omtalade, att såväl i hennes barndomshem,
som i hennes senare hem hölls får och
bereddes garn av ullen till stickning och
vävnad. Fåren i denna tid voro av den
gamla småväxta svenska rasen. De kunde
hönära sig på bete till långt ut på vintern.
Den ull varje får lämnade uppgick till
cirka 3 kg. om året. De klipptes en gång
i maj och en gång i oktober. Sommarullen
ansågs vara bäst som råmaterial till
vävnader. Vinterullen användes till garn
till stickning. Då ullen var avklippt
tvättades den och utbreddes i solen för

lockning. Den togs in över nätterna, för att ej bli daggstänkt och breddes ännu ut om morgnarna. Då den legat några dagar och blivit genomtorkad togs den in för att spinnas. Spinningen utfördes på spinnrockar, av fundinsen. Det garn som skulle användas till stickning måste även tvinnas. Även detta arbete utfördes på spinnrocken, varvid flera trådar surrades samman till en. Färgning av garnet försiggick fär i hemmen, men på 1900 talet började man sticka det till något färgeri. Det garn, som användes till tyg tvinnades ej. Det vindades upp på garnvinder och varpades, samt insattes i vävstol. Om både varp och inslag bestod av ullgarn kallades det vävda vadmal. Om limgarn användes

till vapn och inslaget var ullgarn kalla-
det det vävda tyget verken. Såväl vad-
mal som verken skulles "stampas" d. v. s.
genomgå en beredning i en inrättning,
som kallades stamp. Detta för att ytan
på tyget skulle bli slätare. För funnos
sådana stampverk i dessa trakter. De
drogs med vattenkraft. I senare tid
skickades tyget till någon industriell
anläggning för beredning och färgning.
Av vadmal och verken syddes kläder
till familjens alla medlemmar.

Det tvinnade ullgarnet användes till
stickning av stumpro, vantar, kalsonger
och tröjor. Denna stickning utfördes
för hand med fyra stålstickor. Till
glesare stickning användes långa trä-
stickor. Sådan stickning kallades patent-
stickning.

En slädder över Öresund.

Nils Nilsson född 1831, död 1901 i Perstorp socken, var i sin ungdom husegärdskusk, en tid på Hofskala och en tid på Ramlösa-gården. Hans son, född 1869, har berättat om sin faders färd över Öresund, med häst och släde. En vinter, under den tid Nilsson var anställd på Ramlösa gård, det bör ha varit på 1860 talet, blev det så stark köll, att Öresund blev isbelagt. Nilsson och en betjänt hos herrskapet på gården, kommo överens om att företaga en färd med häst och släde över sundet. De anhöllo hos gårdvärdaren att få lov till att taga häst och släde för ändamålet. Denne ansåg att det var ett dummdristigt företag, men svarade: "Vill ni väga livet så vägar jag hästen och släden". Tidigt en morgon satte de i gång

färden och hamna, efter något mera än en timmes tid, i land på Danmarks kust.

På stranden stod fullt med folk, som sett skipaget ute på isen. De togo emot isfararna med hurarop och bjödo dem på kaffe och förfriskningar. På eftermiddagen återvände äventyrarna med sin skjuts till skånska sidan, där även en mängd människor samlats för att ta emot dem. Sedan var det flera som höjde och gingo över isen till danska sidan, då man förstod att det var möjligt, men dessa två voro de första enligt Kilosens utsaga.

Bykning.

En metod, som för var allmän vid tvättning av stadvätt, var bykningen. Vanligtvis hade varje stuga ett kök med öppen spis. På denna placerades en stor tiebent gryta i vilken lutens kokades. Till lut användes vatten och kokaska, med någon tillsats av soda. Tvättkläderna, som lagts i blöt i ett stort träkar, togs upp och gnuggades med händerna, varvid någon såpa gneds in. Sedan lades de varvtals i bykkaret, ett stort runt laggkål, vars botten först belades med tomflaskan och lerfat, för att kläderna icke skulle komma att beröra denna. Därefter östes lut ur grytan och slags i bykan. Då denna blev full tappades lutem ur den och hölldes åter i grytan för att koka upp.

Sedan ätles den åter i bykan. Denna procedur upprepades flera gånger. Då man ansåg att tvätten var tillräckligt utbytt tappades bykkaret tomt och flyttades ut till brunnen eller någon bäck med rent vatten. Tvättkläderna doppades i vatten och bankades med ett klappträ s. k. forskel tills de blevo rena och kunde upphängas för tork. Under bankningen pressades vattnet av dem genom slagen av forskeln. Till underlag vid denna procedur användes en plank, försedd med fyra ben, s. k. tvättsäde. Benen i dess ena ända voro kortare, än i den andra, för att plankan skulle luta framåt och vattnet avrinna. Torkklarna voro handsläjdarbete, ofta försedda med skärningar och dekorativt målade. De voro ofta s. k. fästmansgåvor till den utvalda

Fiskodling å Gustafsborg.

Janne Svensson berättade att hans farfar slog sig
ned å utmarkerna i Guvay i Färingtofta socken.
Han använderade ett jordområde av dåvarande ägaren
till Gustafsborgs säteri, vilket hade stora arealer
i både Perstors och Färingtofta socknan. Området
som använderades var ren vildmark, men blev
med tiden ett småbruk, som innehades av sonen
och sonsonen efter varandra. Janne hade från
sin tidigaste ungdom, förutom arbetet i hemmet
även arbetat på säteriet. Detta hade inhäpts av
fraktionen Karl Wendt och därmed påbörjade odling
av fisk i damman. Han förstod att han skulle
kunna tjäna lika mycket på turntand, genom
denna odling, som skänkta slättens bönder
tjänade på sin säd. Det var vid denna fisk-
odling som Janne Svensson sedan hade sitt
arbete under hela den tid han var anen-

deten, så ofta han hade tillfälle vara borta från arbetet å sitt arbetsställe. De första dammanläggningarna utfördes åren 1879-80. Därefter pågingo sådana arbeten, samt kanaliserings- och regleringsarbeten vid tjöarna flera årtiondens framt. Samman anlades i härn och sumpmar-ken, samt svackor som genomflötas av mindre vattendrag. Jorden avbanades å ytan på ett område tvärs över svackan, så att en rätvinklig slät plan för dämmets botten uppstod. Därefter lades dämmet av jord, som togs ur höjderna och rullades med skottkärvar. Regleringsanordningen för dammens tämnande insattes i dämmet i form av en med luckor försedd trätrumma, kallad sunk. Då dammarna på våren var fyllda med vatten, släpptes småfisk, huvudsakligen karps och sutare. Dessa växte under loppet av sommaren, livnärande

sig av bakterielliv i vattnet. På hösten töm-
des dammen, så att endast en liten vattensam-
ling återstod invid kumman, dit all fisk i
dammen samlade sig. Fisken kunde där uppi-
tagas med häv och hålles i baljor av trä. Två
män bär baljorna uppför dämmet till sor-
teringsplatsen. Där tömdes baljorna i ett säll,
var i fisken sorterades upp i olika storleksgrupper.
De minsta släpptes tillbaka i dammen för
att tillväxa till ett annat år, de större plockades
in i vattenfyllda tunnor vilka å skjutor
transporterades till bassänger, varifrån de
upptogs i den mån de förtäldes. Försäljningen
bestod till största delen av export till Tyskland.
Fisken tömdes då i tunnor med jämnvägståg och
en man medföljde transporten för byta om
vatten i tunnorna så att fisken alltid hade
friskt vatten, så att den höll sig levande till

bestämmelserna. På senare tid sände tyska specialbyggda järnvägsvagnar, med konstruktion för vattnets tygsättning. Dessa gingo till Perstads station och fisken inlastades där. Transporterna från dammarna till bassängen och järnväg skedde med skjutsar, som på Karl Wendts tid hade axar till dragare. Efter hans död, då ingen ingenjör Vilhelm Wendt övertagit godset, började man använda hästar som dragare. Detta arbete med upptagande av fisken ur dammarna och bärandet med baljor, samt transporten, var ett tungt och hårt kroppsarbete. Färdarna å Gustafsberg hade Wendt fiskdammar å arrenderade områden vid Lankult i Lönåland, samt vid Vastberga i närheten av Estö. Fiskepersonalen sändes dit på järnväg, jämte tunnor och redskap. En tid före fiskningen sändes en man, vanligen Janne Svensson, i järnväg, han

hade i uppdrag att lämna dammarna. De största dammarna tog det ungefär 3 veckor att lämna. Ledare för fisket under ingenjör V. Wendts tid var godsförvaltaren Liljedal, en robust herra, om vilken det finnes en massa historier. Förskilt bekant har han gjort sig genom sitt myckna tvärfående. Efter ingenjör V. Wendts död övertogs godset av hans söner, vilka faktiskt fiskodlingen, men då det mesta intresset under senare tid varit inriktat på industri- och byggnadsverksamhet, har fiskodlingen alltmera kommit i bakgrunden och är icke längre av samma omfattning som för. Janne Petersson upphörde som arendator 1922 och inköpte sig ett eget småbruk, vilket han för några år sedan försålde. Han är nu äldre, men minnes mycket väl sin verksamhet på Gustafsborgs fiskodlingar.